

Чубатий Микола Дмитрович

Життєпис

Народився 11 грудня 1889 року в місті Тернополі (Королівство Галичини та Володимирії, Австро-Угорщина, нині Україна).

У 1909 році закінчив Тернопільську українську гімназію, потім Львівську духовну семінарію (1913)-. Студіював (1909–1918) теологію, історію і право у Львівському (1913–1914, закінчив у 1917 та Віденському (1914–1916¹) університетах, учень Михайла Грушевського та Освальда Бальцера. У 1917 році отримав ступінь доктора філософії

Брав активну участь у відновленні державності в Західній Україні як розвідник і кур'єр Центрального Військового Комітету, що готував Листопадовий чин. Був активним учасником зайняття українськими силами Львова вночі 1 листопада 1918 року та роззброєння відділку жандармерії в Миклашові під Львовом. Став першим асистентом державного секретаря освіти Агенора Артимовича в уряді ЗУНР. У січні 1919 року прем'єр Сидір Голубович включив його, як знавця історії українського права, до складу делегації до Києва для проведення Злуки ЗУНР і УНР.

Перебував на посаді доцента Державного українського університету (нині — Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка) у 1919 році. Після повернення до Львова — помічник головного редактора журналу «Нова Рада», засновник і редактор тижневика «Правда».^[2] Професор Львівського (таємного) українського університету (1920–1923), Греко-католицької богословської семінарії, згодом академії (1927–1938), УВУ та УКУ (з 1963). З 1926 року — член Українського богословського товариства.

У 1939 році емігрував до США. Засновник і перший голова американського відділу Наукового Товариства імені Шевченка. Співзасновник Українського конгресового комітету Америки і довголітній редактор його друкованого органу «The Ukrainian Charterly» (1944–1957).

Наукові праці

Головні наукові праці з історії української церкви

- Митрополит Іпатій Потій, апостол церк. єдності (1914).
- Західна Україна і Рим у 13 ст. у своїх змаганнях до церковної унії (ЗНТШ, 123 — 24 тт., 1917).
- Про правне становище церкви в козацькій державі [Архівовано 28 січня 2017 у Wayback Machine.] (ж. «Богословія», т. III. — Л., 1925).
- Історія унійних змагань в Українській церкві (1-3. — Л., 1937).
- Історія християнства на Руси-Україні (т. I [Архівовано 8 грудня 2015 у Wayback Machine.] до 1353, та т. II [Архівовано 22 грудня 2014 у Wayback Machine.] 1353–1458. — Рим 1965 і 1976).

У працях з церковної історії М. Чубатий підкреслював значення християнства на українських землях перед Володимиром Великим, підтримував тмутороканську теорію походження ієрархії в Києві та доводив автономію і помісність Київської митрополії.

Праці з історії українського права, в яких Чубатий оформив схему історії українського права

- Огляд історії українського права: державне право. Випуск 1 [Архівовано 2 лютого 2017 у Wayback Machine.] і 2 [Архівовано 2 лютого 2017 у Wayback Machine.]. — Львів, 1921—1922.
- Державно-правне становище українських земель Литовської держави від кінця 14 ст. (Записки НТШ, тт. 134—135 (1924) і 144—14⁴ 1926)
- Literatur der ukrainischen Rechtsgeschichte in Jahren. (1919–1929).
- Przewodnik historyczno-prawny, II — IV. (1930).

Загальні історичні праці

- Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй⁴. (Записки НТШ, т. 178 (1964).

Публіцистика

‘Публікував статті в галицьких газетах («Нова Рада», «Правда», «Діло», «Дзвони», «Мета») і американських («Свобода» — постійний співробітник у 1942–1954, «Америка» й ін.). М. Чубатий був співзасновником Українського конгресового комітету Америки і довголітнім редактором його органу «The Ukrainian Quarterly» (1944–1957). Як католицький діяч Чубатий був головою секції «Pro Oriente», брав участь у конгресах «Pax Romana»; був співзасновником товариства «Обнова». У 1960–1970-их був діячем руху за патріархат Української католицької церкви.

Науковий доробок ученого складає більше 50 наукових та більше 200 публіцистичних праць. Головні з них присвячені історії укр. церкви, укр. права, етногенезу укр. народу, деяким проблемам укр. історіографії та краєзнавства.

Помер український вчений, історик права та церкви, педагог, відомий громадський діяч діаспори, професор М. Чубатий 10 липня 1975 року у Берген Пайнс, штат Нью-Джерсі, США.

Своїми публікаціями Чубатий сприяв поширенню знань про Україну в англосаксонському світі.

Усе своє життя професор М Чубатий віддав одній меті – служінню Україні. Він чесно пройшов свій життєвий шлях, не заплямувавши себе пристосовництвом, ні угодовством. М. Чубатий до останньої миті свого життя залишився вірним національній ідеї. Його ім'я гідне уваги і поваги, повернення із небуття. Такими людьми ми повинні пишатися й бути гордими, що були особистості в Україні, які все віддали для нашої нації.

Література про Чубатого Миколу Дмитровича

- Гуцал П. Дослідник історії церкви і права [Текст] : (Микола Чубатий) / П. Гуцал, М. Ткачук // Історичний календар'99. – Київ, 1998. – С. 351.
- Історія Миколи Чубатого [Текст] : (життя та діяльність громадського діяча) // Полянський О. Історичні силуети / О. Полянський. – Тернопіль, 1998. – С. 107–110.
- Калакура Я. 125 років від дня народження Миколи Чубатого [Текст] : [ученого, історика, громад. діяча] / Я. Калакура // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2014 рік : бібліогр. покажч. / Департамент культури, релігій та національностей Терноп. облдержадмін., Терноп. обл. універс. наук. б-ка; уклад. М. Пайонк. – Тернопіль : Підруч. і посіб., 2013. – Вип. 24. – С. 106-108.
- Мельничук Б. Микола Чубатий – невідомий і відомий [Текст] / Б. Мельничук // Березіль. – 1994. – № 9 – 10. – С. 167–168.
- Мельничук Б. Маємо змогу доповнити “Березіль”, або Слово про Миколу Чубатого [Текст] / Б. Мельничук // Тернопіль вечірній. – 1994. – 13 лип.
- Мороз В. Чому слід пам'ятати Чубатого [Текст] : [уродженець Тернополя, журналіст, історик, правознавець, громадський діяч] / В. Мороз // RIA+. – 2016. – 10 лют. – С. 19.
- Полянський О. Був учнем Михайла Грушевського [Текст] / О. Полянський // Тернопілля'95: регіон. річник – Тернопіль, 1995. – С. 358–359.
- У пошуках історичної правди [Текст] : зб. на пошану Миколи Чубатого 1889-1975. Ч. 2 : Історично-філософська секція. Правнична комісія. / ред. Г. Лужницький, Я. Падох. – Париж : [б. в.], 1987. – 548 с. – (Записки наукового товариства ім. Шевченка. Т. 205).
- Чому слід пам'ятати Миколу Чубатого [Текст] // Про людей та людисьок / Т. Циклиняк. – Тернопіль : Крок, 2019. – С. 190–197
- Шатіло В. Історик права [Текст] / В. Шатіло // Юридичний вісник України. – 1997. – № 11, 12.

- Чубатий М. Д. : укр. правознавець, історик церкви., громад. діяч діаспори [Текст] // Мала енциклопедія етнодержавознавства. – Київ, 1996. – С. 896–897.
- Чубатий Микола (11.12.1889 – 21.7.1975) – укр. вчений, історик права та церкви, педагог і публіцист [Текст] // Підкова І. З. Довідник з історії України: в 3-х т. / І. З. Підкова, Р. М. Шуст. – Київ, 1999. – Т. 3 – С. 591.
- Збірник праць Тернопільського міського осередку Наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка [Текст]. Т. 1 / редкол.: М. Андрейчин, Р. Гром'як, А. Гудима [та ін.]. – Тернопіль : Рада, 2004. – 316 с. – 15.00.
- Лихо з розуму [Текст]: портрети двадцяти "злочинців" : збірник матеріалів / уклад В. Чорновіл. – 1-е репринтне, допов. вид. – [Львів] : Меморіал, 1991. – 343 с. – (Бібліотека "Меморіалу"). – ISBN 5-86900-005-X : 10,00.
- Лихо з розуму [Текст]: портрети двадцяти "злочинців" : збірник матеріалів / уклад В. Чорновіл. – Париж : Перша українська друкарня у Франції, 1967. – 338 с.
- Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія [Текст] : до 15-річчя іст. фак. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Вип. 2 : Українська історична біографістика: забуте і невідоме. ч. 2 / [за заг. ред. М. М. Алексієвця]. – Тернопіль : ТНПУ, 2008. – 244 с.
- Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія [Текст]. Вип. 2 / за заг. ред. М. М. Алексієвця. – Тернопіль : ТНПУ, 2004. – 268 с. – 10.00.
- Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія [Текст]. Вип. 1 / за заг. ред. М. М. Алексієвця. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – 358 с. – 10.00.
- Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія [Текст]. Вип. 2 / за заг. ред. М. М. Алексієвця. – Тернопіль : ТНПУ, 2005. – 343 с. – 10.00.
- Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія [Текст]. Вип. 1 / за заг. ред. М. М. Алексієвця. – Тернопіль : ТНПУ, 2006. – 300 с. – 20.00.
- Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія [Текст]. Вип. 2 / голов. ред. І. Зуляк ; редкол.: М. Алексієвець, Л. Алексієвець, П. Брицький, О.Добржанський [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2007. – 244 с. – 30.00.
- У пошуках історичної правди [Текст] : збірник на пошану Миколи Чубатого, 1889 - 1975 / ред.: Г. Лужницький, Я. Падох. – Нью-Йорк-Торонто : Б.в., 1987. – 548 с. – (Записки НТШ. Історично-Філософічна секція. Правнична комісія ; Т.205). – 10.00.
- Україна–Європа–Світ [Текст] = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць. Вип. 1 / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексієвець, М. М. Алексієвець [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2008. – 360 с. – (Історія, міжнародні відносини). – ISBN 978-966-07-1303-1 : 50,00.
- Україна–Європа–Світ [Текст] = Ukraine–Europe–World : міжнародний збірник наукових праць. Вип. 5 : Україна–Європа–Світ:

історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку : у 2 ч. ч. 1 / редкол.: Ю. М. Алексєєв, Л. М. Алексєєвець, М. М. Алексєєвець [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2010. – 374 с. – (Історія, міжнародні відносини). – На пошану проф. М. М. Алексєєвця. – 50.00.

- Українська історична біографістика: забуте і невідоме [Текст]. Ч. 2 / редкол.: М. Алексєєвець, Л. Алексєєвець, Л. Баженов та [ін.]. – Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – 244 с. – 20.00.
- Українська історична біографістика: забуте і невідоме [Текст]: до 65-річчя ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ч. 1 / [за ред. М. М. Алексєєвця]. – Тернопіль : Лілея, 2005. – 352 с. – ISBN 966-656-075-5 : 20.00.
- **Григорук, Н.** Актуальні питання історії українського права у працях Миколи Чубатого [Текст] / Н. Григорук // Україна–Європа–Світ. – 2015. – Вип. 16 : у 2 ч., ч. 1. – С. 206–214. – Бібліогр. в кінці ст.
- **Григорук, Н.** Громадська діяльність Миколи Чубатого в еміграції [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2015. – Вип. 1, ч. 2. – С. 165–170.
- **Григорук, Н.** Громадсько-політична діяльність Миколи Чубатого [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2005. – Вип. 1. – С. 61-68.
- **Григорук, Н.** Життєвий шлях Миколи Чубатого в еміграції [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2007. – Вип. 1. – С. 58-64.
- **Григорук, Наталія** Історик Микола Чубатий: життя і творчість [Текст] = Historian Mykola Chubaty: life and creative activity / Наталія Григорук // Українська історична біографістика: забуте і невідоме. – 2005. – Ч. 1. – С. 237-252. – Бібліогр. в кінці ст.
- **Григорук, Н.** Історія української церкви в працях М. Чубатого [Текст] / Н. Григорук // Україна–Європа–Світ. – 2016 . – Вип. 17. – С. 318–328. – Бібліогр. в кінці ст.
- **Григорук, Н.** Микола Чубатий - науковець та громадський діяч [Текст] / Н. Григорук // Україна–Європа–Світ. – 2010. – Вип. 5 : Україна - Європа - Світ: історико-політичні та гуманітарні аспекти розвитку : у 2 ч., ч. 1. – С. 205-213. – Бібліогр. в кінці ст.
- **Григорук, Н.** Микола Чубатий Дослідник Київської держави [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2006. – Вип. 3. – С. 133-137.
- **Григорук, Н.** Микола Чубатий як дослідник історії українського права [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2007. – Вип. 2. – С. 27-35.
- **Григорук, Н.** Микола Чубатий як історик державницького напрямку [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного

педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія. – 2003. – Вип. 3. – С. 305-312.

- **Григорук, Н.** Микола Чубатий як особистість, науковець і громадський діяч [Текст] : До 140-річчя від народження / Н. Григорук // Збірник праць Тернопільського міського осередку Наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка. – 2004. – Т. 1. – С. 252-266.
- **Григорук, Н.** Наукова та громадсько-політична діяльність Миколи Чубатого: Історіографія проблеми та джерельна база [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія. – 2003. – Вип. 2. – С.260-265.
- **Григорук, Н.** Наукова та громадська діяльність Миколи Чубатого у міжвоєнний період [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2006. – Вип. 1. – С. 154-159.
- **Григорук, Наталія** Огляд історіографії і джерельної бази наукової та громадської діяльності Миколи Чубатого [Текст] / Наталія Григорук // Україна–Європа–Світ. – 2012. – Вип. 10. – С. 296–309. – Способи цивілізаційної самоідентифікації в українській історіографії Галичини XIX ст.
- **Григорук, Н.** Основні віхи життя і діяльності професора Миколи Чубатого [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія. – 2003. – Вип. 1. – С. 76-81.
- **Григорук, Н.** Погляди Миколи Чубатого на походження східнослов'янських народів [Текст] / Н. Григорук // Україна–Європа–Світ. – 2008. – Вип. 1. – С. 119-133. – Бібліогр. в кінці ст.
- **Григорук, Н.** Роль М. Чубатого у дослідженні історії української церкви [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 2009. – Вип. 3. – С. 45-55.
- **Григорук, Наталія** Микола Чубатий як історик України [Текст] = Mykola Chubatyj as s Historian of Ukraine : монографія / Наталія Григорук ; наук. ред. М. М. Алексієвець. – Тернопіль : Тернопіль Онлайн, 2003. – 160 с. – ISBN 966-96291-2-8 : 4.00.
- **Григорук, Н.** Роль Миколи Чубатого у становленні історії українського права [Текст] / Н. Григорук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Історія. – 2004. – Вип. 2. – С. 44-51.
- **Іванко, А. Б.** "Наймолодший учень М. Грушевського" (М. Д. Чубатий) [Текст] / А. Б. Іванко // Історія та правознавство. – 2011. – № 33. – С. 2-4. – Бібліогр. в кінці ст.
- **Полянський, О. А.** Історичні силуети [Текст] : Б. Хмельницький, Т. Шевченко, Я. Головацький, М. Грушевський, С. Петлюра, Я. Стецько, Р. Шухевич, В. Янів, В. Кубійович, М. Чубатий, І. Драч

/ О. А. Полянський. – Тернопіль : Лілея, 1998. – 128 с. – ISBN 966-7298-36-1.

- **Штокало, В.** Михайло Грушевський і його учні-історики вихідці із Тернопільщини [Текст] / В. Штокало // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Сер. Історія. – 1997. – Вип. 5 : Михайло Грушевський - погляд із сьогодення. – С.140–144.